

γοριεύσει, κατέβη από τὸ κιμπίκ του (ὄχημα ῥωσικόν) ἐνώπιον μικρᾶς τινοσοικίας ὠραίης καὶ περιλμπόυς, καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ παρὰ θυρον διὰ νὰ περιεργασθῇ τοὺς χορεύοντας εἰς τὴν πρόσγειον αἴθουσαν μὲ ὑπέρμετρον φαιδρότητα. Νέος τις ὑπαξιωματικὸς παρετῆρε ἐπίσης μετὰ προσοχῆς. Τίς δίδει τὸν χορὸν, ἐρώτησεν ὁ ὁδοιπόρος;

— Νυμφεύεται ὁ κύριος ταγματάρχης.

— Καὶ πῶς ὀνομάζεται ὁ κύριος ταγματάρχης;

— Ὀνομάζεται Κασκαμβός. »

Ὁ ὁδοιπόρος, ὅστις ἐγνώριζεν ἤδη τὴν παράδοξον ἱστορίαν τοῦ ἀξιωματικοῦ τούτου, ἐχάρη διὰ τὴν περιέργειάν του, καὶ ἐξετάσας ἔμαθε ποῖος ἦτο ὁ νεόνυμφος, ὁ ὁποῖος, ὅλος περιχαρὴς καὶ σκιρτῶν ἐλησμόνει τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ τοὺς Τσετσέγκους καὶ τὴν σκληρότητά των. « Δειξόν με σὲ παρακαλῶ προσέτι, ἐπρόσθεσεν ὁ ὁδοιπόρος, καὶ τὸν γενναῖον δειστήκην ὁ ὁποῖος τὸν ἐλευθέρωσε. » Μετὰ τινα δις αἰγμόν ὁ ὑπαξιωματικὸς ἀπεκρίθη· « εἶμαι ἐγώ. » Διπλασίως χαρεῖς διὰ τὸ συνάντημα, καὶ ἔτι πλέον διότι ὁ ὑπαξιωματικὸς ἦτο τόσῳ νέος, τὸν ἐρώτησε περὶ τῆς ἡλικίας του. Δὲν εἶχεν ἀκόμη τελειώσει τὸ εἰκοστὸν ἔτος, καὶ πρὸς ἀμοιβὴν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνδρείας του ἐπροβιβάσθη ὑπαξιωματικὸς καὶ ἔλλαβε καὶ χρηματικὴν τινα δωρεάν. Ὁ ἀξιόλογος αὐτὸς νέος, ἀφοῦ συνεμερίσθη ἐκουσίως τὰ δυστυχήματα τοῦ ταγματάρχου, καὶ ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ζώην καὶ τὴν ἐλευθερίαν, παρετῆρε τὴν στιγμὴν ταύτην διὰ τοῦ παραθύρου μὲ ἀνεκλάλητον ἀγαλλίασιν τὸν γάμον τοῦ κυρίου του. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ξένος ἐξήγησε τὴν ἀπορίαν του πῶς νὰ μὴ παρευρίσκηται καὶ αὐτὸς εἰς τοὺς γάμους, καὶ κατέκρινεν ὡς ἀχάριστον τὸν ταγματάρχην, ὁ ἴβαν ῥίψας ἐπ' αὐτοῦ βλέμμα βλοσυρὸν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τραγωδῶν. « ἄχ λουλή ἄχ λουλή! Μετ' ὀλίγον ἐφάνη ἐντὸς τῆς αἰθούσης τοῦ χοροῦ, καὶ ὁ ὁδοιπόρος ἀνέβη εἰς τὸ κιμπίκ του πλήρης χαρᾶς, διότι δὲν ἔφαγεν καυμρίαν εἰς τὴν κεφαλὴν μὲ τὸν περίφημον πέλεκυν.

Ξ. Μ.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΚΙΑΒΕΛΛΟΥ

ΟΜΙΛΙΑΙ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΔΕΚΑΔΟΣ

ΤΟΥ ΤΙΤΟΥ ΛΙΒΙΟΥ

(Τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἐξαισίου τούτου ἀνδρὸς τὸ ἐξοχώτερον καὶ ὠφελιμώτερον)

Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ

Ἰπὸ ***

BIBAIION ΠΡΩΤΟΝ.

Μολονότι, διὰ τὴν φθονερὰν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ἡ εὖρεσις τρόπων καὶ μεθόδων νέων εἶναι ἐπίσης ἐπικίνδυνος, ὡς ἡ ζήτησις τόπων καὶ ὑδάτων ἀγνώστων, καθότι ὁ κόσμος εἶναι προθυμότερος νὰ κατηγορῇ παρὰ νὰ ἐπαινῇ τὰς πράξεις τῶν ἄλλων, μολαταῦτα, κινούμενος ἀπὸ τὴν ἐμφυτον πάντοτε εἰς ἐμὲ ἐπιθυμίαν τῆς ἐπιχειρήσεως πραγμάτων κοινωφελῶν, ἀπεφάσισα νὰ βαδίσω ὁδὸν τὴν ὁποίαν ἄλλος μέχρι τοῦ

δε δὲν ἐβάδισε· καὶ διὰ τοῦτο, ἀν ἀπαντήσω δυσκολίαν καὶ ἐνόχλησιν, καὶ ἀμοιβῆς· τινος προσέτι θέλω ἀξιοθῆ, χάρις εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ κρίνωσιν ἐπιεικῶς περὶ τῶν κόπων μου τούτων. Ἀνδὲ ὁ μικρὸς μου νοῦς, ἀν ἡ ὀλίγη πείρα τῶν παρόντων, καὶ τῶν παρελθόντων ἡ ἀσθενὴς γνώσις, ἀτελῆ καὶ ὀλίγης ὠφελείας πρόξενον ἀναδειξῶσι τὴν ἐπιχειρήσιν μου ταύτην, τοῦλάχιστον θέλουν ἀνοίξαι τὴν ὁδὸν εἰς ἄλλον, ὅστις, καὶ εὐφυῶν ἔχων περισσοτέραν, καὶ εὐγλωττίαν, καὶ κρίσιν, θελεῖ ἐκπληρώσει τὸν σκοπὸν μου τοῦτον ἐντελέστερον· καὶ τοῦτο, ἀν δὲν φέρῃ εἰς ἐμὲ ἔπαινον, οὔτε καὶ μομφὴν θέλει προξενήσει. Ὅσάκις παρατηρήσω πόση τιμὴ ἀπονέμεται εἰς τὴν ἀρχαιότητα, καὶ πῶς πολλάκις, παραλειπομένων πολλῶν ἄλλων παραδειγμάτων, μικρὸν τεμάχιον ἀρχαίου ἀνδριάντος ὑπεριψᾶται, φιλοτιμουμένου ἐκάστου νὰ τὸ ἔχῃ ὡς κειμήλιον, νὰ κοσμῇ δι' αὐτοῦ τὴν οἰκίαν του, καὶ νὰ προσφέρῃ αὐτὸ εἰς μίμησιν τῶν περὶ τὴν γλυπτικὴν τέχνην ἀσχολουμένων, οὗτοι δὲ πάλιν ἀγωνίζονται παντὶ σθένει εἰς ὅλα αὐτῶν τὰ ἔργα νὰ τὸ μιμῶνται· καὶ ὅσάκις ἀπ' ἐναντίας σκεφθῶ ὅτι τὰ ἀξέπαινα ἔργα, ὅσα μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία ὅτι, εἰς τὰς βασιλείας καὶ τὰς πολιτείας τῶν ἀρχαίων, ἐπραξαν βασιλεῖς, στρατηγοί, πολῖται, νομοθέται, καὶ ἄλλοι ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος ἀγωνιζόμενοι, ὅτι τὰ ἔργα, λέγω, ταῦτα τὰ θαυμάζομεν μὲν, ἀλλὰ δὲν τὰ μιμούμεθα, μάλιστα παντοιοτρόπως τὰ ἀποφεύγομεν, ὥστε δὲν μένει σχεδὸν εἰς ἡμᾶς οὔτε ἔχονς τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἀρετῆς, τότε καὶ ἀπορῶ καὶ λυποῦμαι τὰ μέγιστα. Ἡ ἀπορία μου δε αὕτη καὶ ἡ λύπη μου ἔτι μάλλον αὐξάνουν ὅταν συλλογισθῶ ὅτι, εἰς μὲν τὰς μετ' ἀλλήλων τῶν πολιτῶν ἐριδας, καὶ τὰς ἐπισκηπτούτας εἰς τοὺς ἀνθρώπους νόσους, προσφεύγομεν πάντοτε εἰς ὅσα περὶ τῶν τοιούτων οἱ ἀρχαῖοι ἐνομοθέτησαν ἢ διέγραψαν· διότι οἱ ἀστυκοὶ νόμοι ἄλλο τι δὲν εἶναι ἐμὴ ῥῆτρη τῶν ἀρχαίων νομοδιδασκάλων, αἰτινες, κατὰ τάξιν καὶ σειράν συνταχθεῖσαι, διδάσκουν τοὺς σημερινοὺς νομομαθεῖς πῶς νὰ δικάζωσι· καὶ αὕτη ἡ ἱατρικὴ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πείρας τῶν ἀρχαίων ἱατρῶν ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ νεώτεροι ἱατροὶ στηρίζουν τὰς κρίσεις των. Ὅσάκις δὲ πρόκειται πῶς νὰ συνταχθῶσιν αἱ πολιτεῖαι, πῶς νὰ συντηρῶνται τὰ Κράτη, πῶς νὰ κυβερνῶνται τὰ βασίλεια, πῶς νὰ διατάσσωνται οἱ στρατοὶ, πῶς νὰ ἐνεργῶνται τὰ τοῦ πολέμου, πῶς νὰ δικάζωνται οἱ ὑπήκοοι, τότε οὔτε ἡγεμῶν, οὔτε πολιτείαι, οὔτε στρατηγὸς, οὔτε πολίτης καταφεύγει ποτὲ εἰς τὰ παραδείγματα τῶν ἀρχαίων. Προέρχεται δὲ τοῦτο, κατ' ἐμὴν πεποίθησιν, ὅχι τόσον ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ παρούσα ἀνατροπὴ ἔφερε τὸν κόσμον, ἢ ἀπὸ τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον ἐπροξένησεν εἰς πολλὰς ἐπαρχίας καὶ πόλεις χριστιανικῆς ἢ ἐπιπολάζουσα φιλόδοξος ἀργία, ὅσον ἀπὸ τὴν στερήσει γνώσεων ἀληθινῶν τῆς ἱστορίας· διότι οἱ ἀναγινώσκοντες αὐτὴν, δὲν ἐξάγουν τὴν ἀκριβοῦς τῶν μαθημάτων αὐτῆς ἔννοιαν, οὔτε γεύονται τὴν ἀληθινὴν αὐτῆς γεῦσιν. Ὅθεν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀναγινωστῶν ἡδύνανται μὲν εὐρίσκοντες τὰ ἐν αὐτῇ ποικίλα συμβάντα, νὰ μιμηθῶσι δὲ αὐτὰ οὔτε κἀν συλλογίζονται, κρίνοντες τὴν μίμησιν ταύτην ὅχι μόνον δύσκολον, ἀλλ' ἀδύνατον· ὡς ἂν ὁ οὐρανὸς, ὁ ἥλιος, τὰ στοιχεῖα, οἱ ἀνθρώποι μετέβαλαν ἑκτοτε καὶ κίνησιν, καὶ τάξιν,

καὶ δύνανται. Θέλω λοιπὸν ν' ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν πλάνην ταύτην τοὺς ἀνθρώπους, ἕκρινά ἀναγκαῖον νὰ γράψω, ἐπὶ τῶν βιβλίων ὧν τοῦ Τίτου Λιβίου, ὅσα τὸ καταστρεπτικὸν τοῦ χρόνου δρέπανον ἀφῆκεν ἀκολούθως, ὅ,τι ἐκ τῶν ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων πραγμάτων νομίσω πρὸς εὐχερεστέραν κατάληψιν αὐτῶν ἀναγκαῖον· ὥστε οἱ ἀναγινώσκοντες τὰς ὁμιλίαις μου ταύτας νὰ λάβωσι τὴν ὠφέλειαν ἐκείνην, χάριν τῆς ὁποίας ἡ γνῶσις τῆς ἱστορίας εἶναι περισπούδαστος. Καὶ τὸ μὲν ἔργον δύσκολον καὶ ἐπιπόνον· ἐγὼ δέ, βοηθούμενος ἀπ' ἐκείνους οἵτινες μ' ἐνεθάρρουν ν' ἀναλάβω τὸ ἔαρος τοῦτο, πιστεύω ὅτι θέλω τὸ θαστάξει τοιοῦτοτρόπως, ὥστε βραχὺ διάστημα νὰ μείνῃ εἰς τὸν θέλοντα νὰ φέρῃ αὐτὸ μέχρι τοῦ προσδιορισμένου τόπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ὅποιαι ὑπῆρχαν ἐν γένει αἱ ἀρχαὶ ὁποιασδήποτε πόλεως, καὶ ὅποια ἰδίως ἡ ἀρχὴ τῆς Ῥώμης.

Ὅσοι ἀναγνώσωσιν ὅποιαν ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ πόλις τῆς Ῥώμης, καὶ τίνες οἱ νομοθεταί, καὶ ὅποιον τὸ πολίτευμα αὐτῆς, δὲν θέλουν βεβαίως ἀπορήσει ὅτι τοσαύτη ἀρετὴ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας εἰς τὴν πόλιν ταύτην διετηρήθη· καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα ἐγενήθη τὸ κράτος ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποιον ἡ εἰρημένη πολιτεία ἐφθασε. Λαλῶν λοιπὸν περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, λέγω· ὅτι τὰς πόλεις ὅλας ὠκοδόμησαν ἢ αὐτόχθονες τοῦ τόπου ἐφ' οὗ αἱ πόλεις αὗται ἐκτίσθησαν, ἢ ἑτερόχθονες. Τὸ πρῶτον ἐκ τούτων συμβαίνει, ὅσκις οἱ κάτοικοι, ζῶντες διεσπαρμένοι εἰς πολλὰς καὶ μικρὰς συνοικίας, δὲν νομίζουν ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς, διότι ἐκάστη τῶν συνοικιῶν τούτων, καὶ ἕνεκα τῆς θέσεως, καὶ ἕνεκα τῆς ὀλιγανθρωπίας, ἀδυνατεῖ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἐχθρῶν· νὰ ἐνωθῶσι δὲ ὅλοι κατ' αὐτῶν πρὸς κοινὴν ἀμυναν, ἡ ὁ καιρὸς δὲν τὸ ἐπιτρέπει, ἢ, ἂν τὸ ἐπιτρέψῃ, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐγκαταλίπῃσι πολλὰ τῶν κτημάτων αὐτῶν, ὥστε κινδυνεύουν νὰ γείνωσιν ἐξίχνους τῶν ἐχθρῶν τούτων λεία. Ὄθεν, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν κινδύνων τούτων, ἡ οἰκοθὲν ὁρμώμενοι, ἢ παρ' ἀνδρὸς ἀνωτέραν μεταξὺ αὐτῶν ὑπόληψιν ἔχοντος κινούμενοι, ἀναγκάζονται οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι νὰ συνοικήσωσιν εἰς μέγας ἐκλεχθὲν παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων, καὶ ἀσθενώτερα μὲν παρέχον τὰ πρὸς ζῶν, προχειρότερα δὲ τὰ πρὸς ἀμυναν. Τοιαύτη, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῶν Ἀθηναίων, τοιαύτη ἡ ἀρχὴ τῆς Βενετίας. Καὶ τὴν μὲν πρῶτην τῶν πόλεων τούτων, ἡγουμένου τοῦ Θησέως, ὥρισαν οἱ διεσπαρμένοι τῆς Ἀττικῆς κάτοικοι διὰ τὰς ῥηθείας αἰτίας. Ἡ δὲ δευτέρα ἀνηγέρθη κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· πολλοὶ τῶν περιόκων ἰταλικῶν λαῶν, φεύγοντες τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου, ἕνεκα τῆς ἐπιδρομῆς νέων βαρβάρων, κατὰ τὴν παρακμὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας, ἐσώθησαν εἰς νησιδιὰ τινα, κείμενα εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, καὶ ἤρχισαν ἐκεῖ μόνοι, καὶ χωρὶς ὁδηγοῦ τινος καὶ ἡγεμόνος, νὰ ζῶσιν ὑπὸ τοιούτους νόμους, ὁποίους ἐνόμισαν πρὸς διατήρησιν αὐτῶν μᾶλλον ἐπιτηδεύουσ· ἐπέτυχαν δὲ εὐτυχῶς κατὰ τοῦτο διὰ τὴν μακρὰν εἰρήνην, ἀδιεξόδου οὐστὴς τῆς θαλάσσης ἐκείνης, καὶ τῶν μαστιζόντων τότε τὴν Ἰταλικὴν λαῶν ἀμοιρύντων

πλοίων πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν· καὶ οὕτως, ἐκ μικροτάτης ἀρχῆς ὁρμώμενοι, περιήλθαν εἰς τὸ σημερινὸν αὐτῶν μεγαλεῖον. Ὅσκις δὲ ἡ πόλις κτίζεται ὑπὸ ἑτεροχθόνων, οἱ ἑτερόχθονες οὗτοι εἶναι ἢ ἐλεύθεροι, ἢ ἑξαρθόμενοι παρ' ἄλλων, καθὼς αἱ ἀποικίαι τὰς ὁποίας ἀποστέλλει ἡγεμῶν ἢ πολιτεία τις, εἴτε πρὸς ἀνακούρυσιν τῶν κατοίκων τῆς παλαιᾶς πόλεως, εἴτε πρὸς φρούρησιν ἀσφαλῆ καὶ ὀλιγοδάπανον νεωστὶ κατακτηθέντων τόπων· καὶ πόλεις τοιαύτας ὠκοδόμησε πολλὰς ὁ Ῥωμαϊκὸς λαὸς εἰς τὸ ἀπέραντον αὐτοῦ κράτος· ἢ, τέλος πάντων, οἰκοδομεῖ τὰς πόλεις ταύτας ἡγεμῶν, ὅχι πρὸς κατοικίαν, ἀλλὰ πρὸς δόξαν αὐτοῦ, καθὼς ὁ Ἀλέξανδρος τὴν πόλιν τῆς Ἀλεξανδρείας. Αἱ τοιαῦται πόλεις, μὴ ἔχουσαι ἀρχὴν ἐλευθέραν, σπανίως προσδεύουν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ συναριθμηθῶσι μεταξὺ τῶν μεγάλων μητροπόλεων. Τοιαύτην ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ ἡ Φλωρεντία, κτισθεῖσα εἴτε ὑπὸ τῶν γρατιωτῶν τοῦ Σύλλα, εἴτε τυχαίως ὑπὸ τῶν εἰς τὰ ὀρεινὰ Φαίσολα κατοικούντων, οἵτινες, θαρρόντες εἰς τὴν ἐπὶ Ὀκταβιανοῦ μακρὰν καὶ παγκόσμιον εἰρήνην, κατέβησαν νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ παρὰ τὸν Ἄρνον πεδῖον· ἀλλ' ὑποκύψασα ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Ῥωμαίων, ἐπὶ τοιοῦτο μόνον προήχθη τότε, ἐφ' ὅσον ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὴν ἡ ἐλευθεριότης τοῦ ἡγεμόνος. Ἐλεύθεροι δὲ εἶναι οἱ οἰκισταὶ τῶν πόλεων, ὅσκις λαοὶ τινες, ἔχοντες ἢ μὴ ἔχοντες ἡγεμόνα, διαζόνται, ἕνεκα νόσου, ἢ λιμοῦ, ἢ πολέμου, νὰ καταλίπῃσι τὸ πατρῶν ἔδαφος, καὶ νὰ ζητήσωσιν ἔδραν νέαν· οἱ τοιοῦτοι δὲ, ἢ οἰκοῦν πόλεις εὐρισκομένας εἰς τὰς παρ' αὐτῶν ἀποκτωμένας χώρας, καθὼς ἐπραξεν ὁ Μωϋσῆς, ἢ ἐκ θεμελίων οἰκοδομοῦν, καθὼς ἐπραξεν ὁ Αἰνείας. Εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις γνωρίζεται ἡ εὐφυΐα τοῦ οἰκιστοῦ, καὶ τῆς οἰκισομένης πόλεως ἡεὐτυχία, ἥτις εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον θαυμασία, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τῆς εὐφυΐας ταύτης τοῦ οἰκιστοῦ. Ἀπὸ δύο δὲ τινα γνωρίζεται ἡ τοιαύτη εὐφυΐα· ἀπὸ τὴν ἐκλογὴν τῆς θέσεως, καὶ ἀπὸ τὴν σύνταξιν τῶν νόμων. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἐνερگوὺν εἴτε κατ' ἀνάγκην εἴτε κατὰ προαίρεσιν, ἐκεῖ δὲ μᾶλλον ἀναφαίνεται ἡ εὐφυΐα, ὅπου ὀλιγώτερον ἰσχύει ἡ προαίρεσις, πρέπον εἶναι νὰ ἐξετάσωμεν ἂν, πρὸς οἰκοδομὴν τῶν πόλεων, συμπερὴν μᾶλλον νὰ ἐκλέγωνται τόποι ξηροὶ καὶ ἄκαρποι, ὥστε οἱ κάτοικοι αὐτῶν, φεύγοντες τὴν ἀρχίαν, καὶ φιλεργοὶ γινόμενοι ἐξ ἀνάγκης, νὰ ζῶσιν ἐν ὁμονοίᾳ, ὀλίγας ἔχοντες αἰτίας διαφωνίας διὰ τὸ ἄγονον τῆς χώρας, καθὼς συνέβη εἰς τὴν Ῥάγειαν, καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς ἐπὶ τοιούτων τόπων οἰκοδομηθείσας πόλεις· ἡ δὲ τοιαύτη ἐκλογὴ ἤθελεν εἶσθαι ἀναμιρεβόλως φρονιμωτέρα καὶ ὠφελιμωτέρα, ἂν οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ὀλιγαρκεῖς καὶ ἀμυροὶ φιλαρχίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀσφάλεια συνυπάρχει πάντοτε μετὰ τὴν δύναμιν, ἀρμόζει νὰ κτίζωνται αἱ πόλεις ἐπὶ τόπων εὐκάρπων, ὅπου, διὰ τὸ γόνιμον τῆς γῆς εὐδαιμονοῦσαι, ν' ἀντικρούωσιν εὐκόλως πᾶσαν κατ' αὐτῶν ἑφοδον, καὶ νὰ καταβάλλωσι τοὺς εἰς τὴν αὐξήσιν καὶ πρόοδον αὐτῶν ἐναντιούμενους. Κατὰ δὲ τῆς ἀρχίας ἢ ὀκνηρίας ἐκείνης, τὴν ὅποιαν ἡ θέσις ἡδύνατο νὰ προξενήσῃ, ἀνάγκη πᾶσα νὰ προβλέψωσιν οἱ νόμοι, ὥστε ν' ἀναγκάζωσιν οὗτοι εἰς ἐργασίαν τοὺς πολίτας, κατὰ μίμησιν τῶν σοφῶν ἐκείνων νομοθετῶν, οἵτι-

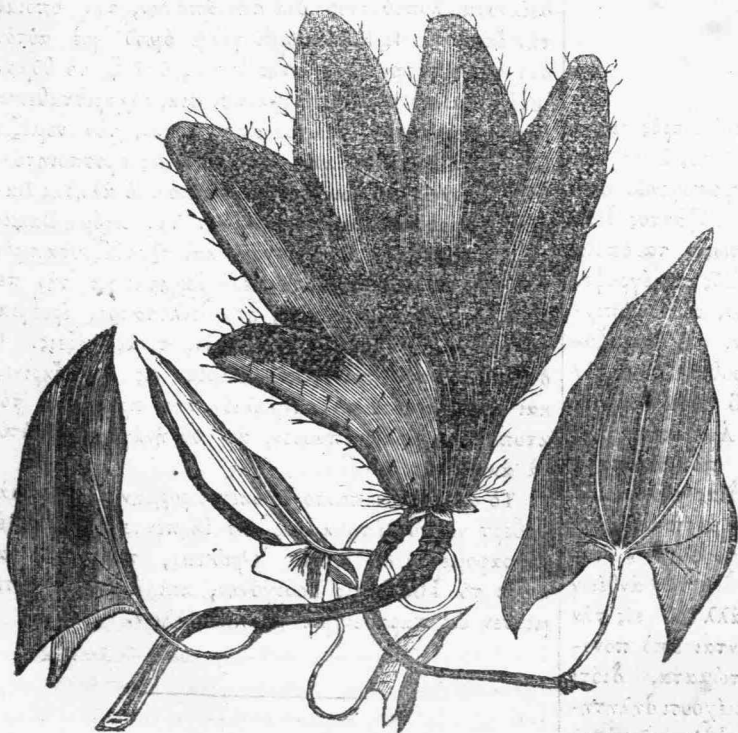
νες, καὶ τοὶ οἰκοῦντες χώρας τερπνάς καὶ εὐφόρους, καὶ γεννώσας ἄνδρας μαλακοὺς καὶ πρὸς πᾶσαν ἐπωφελῆ γύμνασιν ἀνεπιτηδείους, θέλοντες ν' ἀποκρούσωσι τὰ ἐκ τῆς εὐφορίας τοιαῦτα ἀτοπήματα, ἐπέβαλαν ἀσκήσεις πολυειδεῖς εἰς τοὺς στρατιώτας, ὥστε τῶν στρατιωτῶν τούτων ἡ ἀνδρία ὑπερέβη καὶ τὴν τῶν κατοικούντων εἰς χώρας φύσει ἀκάρπους καὶ τραχεῖας· οὕτω, παραδείγματος χάριν, εἰς τὸ ἀρχαῖον βασίλειον τῶν Αἰγυπτίων, καὶ τοι τερπνοτάτης καὶ εὐφορωτάτης οὐσῆς τῆς χώρας, τοσοῦτο ἰσχυσεν ἡ ἐκ τῶν νόμων τούτων ἀνάγκη, ὥστε ἐγεννήθησαν ἐν αὐτῷ ἄνδρες ἔξοχοι· καὶ, ἂν ὁ χρόνος δὲν ἤθελεν ἐξαλείψει τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἤθελε φανῇ ὅτι ἦσαν εὐκλεέστεροι καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου αὐτοῦ, καὶ πολλῶν ἄλλων, τῶν ὁποίων πρόσφατος εἶναι εἰσέτι ἡ μνήμη. Καὶ ὅστις ἀκόμη ἤθελε παρατηρήσει τὸ βασίλειον αὐτὸ τοῦ Σουλτάνου τῆς νεωτέρας Αἰγύπτου, καὶ τὸ στρατιωτικὸν τάγμα τῶν Μαμαλοῦκων, πρὶν ἢ καταστρέψῃ αὐτὰ ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Τούρκων Σελίμ, ἤθελεν ἰδεῖ πολλὰς ἀσκήσεις στρατιωτικὰς, καὶ ἤθελε γνωρίσει ὅτι ἀληθῶς ἐφοβούντο καὶ οὗτοι τὴν μαλακότητα καὶ ἀνδρίαν, τὴν ὁποίαν ἡ εὐφορία τῆς χώρας ἤθελε προξενήσει, ἂν ἰσχυροὶ νόμοι εἰς τοῦτο δὲν ἀντέκειντο. Λέγω λοιπὸν, ὅτι φρονιμώτερον εἶναι νὰ κτιζέται ἡ πόλις ἐπὶ χώρας εὐκάρπου, ὁσάκις τὰ ἀτοπήματα τῆς εὐκαρπίας ταύτης περιορίζονται διὰ τῶν νόμων. Ἦθελεν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος νὰ κτίσῃ πόλιν πρὸς δόξαν αὐτοῦ· καὶ προσῆλθεν εἰς αὐτὸν Δεινοκράτης ὁ ἀρχιτέκτων προτείνων νὰ ἐγείρῃ τὴν πόλιν ταύτην ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄθωνος, ὅπου καὶ ἡ θέσις ἦτον ὀχυρά, καὶ ἡ πόλις ἠδύνατο νὰ σχηματισθῇ εἰς τρόπον τοιοῦτον, ὥστε νὰ ἔχῃ σχῆμα ἀνθρώπου, πρᾶγμα θαυμαστὸν καὶ

σπάνιον, καὶ ἄξιον τῆς μεγαλειότητος αὐτοῦ. Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου πόθεν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἐκείνης ἤθελαν ἔχει τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ὁ ἀρχιτέκτων ἀπεκρίθη ὅτι περὶ τούτου δὲν ἐσκέφθη. Τότε ἐγέλασεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ, παραιτήτας τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος, ἔκτισε τὴν Ἀλεξανδρείαν, ὅπου οἱ κάτοικοι ἐμέλλαν νὰ ζῶσιν ἐν ἀνέσει διὰ τε τὴν εὐκαρπίαν τῆς γῆς, καὶ τὰς ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ Νείλου εὐπορίας. Ὁ ἐξετάζων λοιπὸν τὴν οἰκοδομὴν τῆς Ῥώμης, θέλει κατατάξῃ αὐτὴν μετὰ τῶν ἀνεγειρομένων ὑπὸ ἑτεροχθόνων μὲν, ἂν θεωρήσῃ ὡς πρῶτον οἰκιστὴν αὐτῆς τὸν Αἰνεῖαν, ὑπὸ αὐτοχθόνων δὲ, ἂν τὸν Ῥωμύλον. Ἀλλ' ὅπωςδῆποτε ἔχῃ τὸ περὶ τούτου, θέλει ἀποδώσει θεδαίως εἰς αὐτὴν ἀρχὴν ἐλευθερίαν καὶ ανεξάρτητον· θέλει ἰδεῖ προσέτι (ὡς παρακατιόντες θέλομεν εἰπεῖ) εἰς ποῖας ἀνάγκας καθυπέβαλαν αὐτὴν οἱ νόμοι τοῦ Ῥωμύλου, τοῦ Νουμᾶ καὶ τῶν ἄλλων νομοθετῶν· ὥστε ἡ εὐφορία τῆς χώρας, ἡ ἐκ τῆς θαλάσσης εὐπορία, αἱ συνεχεῖς νίκαι, τὸ μέγεθος τῆς αὐτοκρατορίας, ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὴν διαφθείρῳσι, καὶ διετήρησαν αὐτὴν πλήρη τοσοῦτων ἀρετῶν, ὅσαι ποτὲ πολιτεία ἄλλην ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ἐκόσμησαν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ παρ' αὐτῆς πραχθέντα, καὶ παρὰ τοῦ Τίτου Λιβίου διασαλπίζόμενα ἔργα, ἢ κατὰ κοινὴν ἢ κατ' ἰδίαν γνώμην ἐπράχθησαν, καὶ ἡ ἐντὸς ἡ ἐκτὸς τῆς πόλεως, θέλω λαλήσει κατὰ πρῶτον περὶ τῶν ἐντὸς καὶ κατὰ κοινὴν γνώμην πραχθέντων, ὅσα νομίσω ἄξια μεγαλητέρας ἀναπτύξεως, προσθέτων ὅλα τὰ παρ' αὐτῶν ἐξαγόμενα πορίσματα· καὶ διὰ τῶν περὶ τούτου ὁμιλιῶν θέλω περατώσει τὸ πρῶτον βιβλίον, ἦτοι τὸ πρῶτον μέρος, τοῦ πονήματός μου.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΔΙΟΣΚΟΡΕΙΑ (Yamswurzel).

Διάφορα εἶδη τοῦ γένους τῶν φυτῶν τῶν ἐπιλεγόμενων Διοσκόρεια παρέχουσιν ἐπωφελεῖς ρίζας, ὧν ἴσως

ρίζας ὀνομαζόμενας. Αὗται ἐμπεριέχουσιν εἰς τὴν πρόσφατον κατὰστασίν των δριμεῖάν τινα ὕλην, ἥτις προξενεῖ καυσικωτάτην γεῦσιν, ὥστε ἕνεκα αὐτῆς μᾶλλον δηλητηριώδη δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι· καὶ τὸσον δρυμὸς εἶναι ὁ ἐκ τῆς ἀγρίας ρίζης ἐκθλιβόμενος ὀπός, ὥστε ἐπιφέρει τῆς ἐπιδερμίδος δυνατόν κνισμόν. Μ' ὅλον τοῦτο διὰ τῆς καλλιέργειας, ἥτις ἀπασχολεῖ πλῆθος ἀνθρώπων, ἐλαττοῦται ἡ δριμύτης αὐτῶν, καὶ ἡ γεῦσις τῆς ρίζης ἀποκαθίσταται γλυκεῖα καὶ μᾶλλον εὐάρεστος. Εἰς τὴν Σουρινάμην γίνονται ρίζαι τόσον μεγάλαι, ὥστε μία μόνον ζυγίγει 40—60 λίτρας. Ἀναφέρουσι δὲ τινες περιηγηταὶ ὅτι ὑπάρχουσι ρίζαι ὀγκώδεις τὰς ὁποίας 4 ἄνθρωποι σχεδὸν δὲν δύνανται νὰ μετακομίσωσιν. Αἱ ρίζαι αἱτίνες εἶναι εἰσέτι ὑποποῖοι εἰς τὴν ὑγείαν ἕνεκα τῆς δριμύτητός των ἀφίονται πρότερον εἰς